

ISSN:1306-3111
e-Journal of New World Sciences Academy
2009, Volume: 4, Number: 1, Article Number: 1C0011

EDUCATION SCIENCES

Received: February 2008
Accepted: January 2009
Series : 1C
ISSN : 1308-7274
© 2009 www.newwsa.com

Aynur Oksal
Ömür Sadioğlu
University of Uludağ
aynuroksal@hotmail.com
Bursa-Türkiye

**BURSA İLİ MERKEZ İLÇELERİNDEKİ OKULLARDA ÖĞRENİM GÖREN LİSE SON SINIF
ÖĞRENCİLERİNİN GELECEK ZAMAN PERSPEKTİFLERİ ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA**

ÖZET

Bu çalışmada, lise son sınıfa giden öğrencilerin gelecek zaman perspektifleri ve buna ilişkin kontrollerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmada veri toplama aracı olarak Nurmi(1991) tarafından geliştirilen "Gelecek Zaman Perspektifi" anketi kullanılmıştır. Verilerin analizi için SPSS paket programı kullanılmış ve elde edilen verilerin beklenen verilerden farkının anlamlılığı χ^2 testi ile incelenmiştir. Elde edilen sonuçlar yorumlanmış ve öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Gelecek Zaman Perspektifi, Okul,
Eğitim, Öğrenci, Umut, Bursa

**A STUDY ABOUT THE FUTURE TIME PERSPECTIVES OF SENIOR CLASS STUDENTS'
IN HIGH SCHOOLS IN BURSA**

ABSTRACT

The aim of this study is to investigate the future time perspectives of senior class students in high schools. For collecting data "Future Time Perspective Survey" prepared by Nurmi (1991) was used. The survey was analyzed by using χ^2 analysis. At the end of the study results were discussed and alternative ways were suggested.

Keywords: Future Time Perspective, School, Education,
Student, Hope, Bursa

1. GİRİŞ (INTRODUCTION)

Günümüzde yaşanan ekonomik ve toplumsal değişimleri yakalayabilmek ve bu değişimlere uyum sağlayabilmek için bireylerin kendilerini tanımaları, yetenek, ilgi, istek ve beklentilerinin farkında olmaları, amaçlarına ulaşmak için çevrelerindeki fırsatları fark etmeleri, başarı ve başarısızlıklarının sorumluluğunu üstlenmeleri kısacası kendi yaşamlarını kontrol edebilmeleri gerekmektedir.

İnsanların, gelecekteki olayları sezinleme, onlara kişisel anlamlar yükleme ve bu olaylarla mantıklı bir etkileşimde bulunma yeteneği olarak tanımlanan gelecek zaman perspektifi (Nurmi 1991), geleceğe yönelik plan yapan bireylerin kendi gelişimleriyle ilgili düşüncelerinin, ümit ve korkularının ifade edilmesi ile ilgilidir (Seginer ve Schlesinger 1998; Shobe ve Page-Adams 2001).

Frank (1939) ve Lewin (1935); gelecek zaman perspektifini geleceğe yönelik uyum olarak belirtmişler ve gelişim döneminde ortaya çıkan davranışların sonuçlarını önceden kestirme kabiliyeti olarak düşünmüşlerdir. (Akt. Husman ve Lens 1999).

Havighurst (1948), ergenlerin gelişim görevlerinin, iş bulmak, eş seçmek, aile kurmak, çocuk sahibi olmak ve sosyal bir gruba katılmak olduğunu belirtmektedir (Akt:Nurmi,1993). Ergenliği üniversiteye hazırlanmak ve meslek hayatına atılmak olarak tanımlayan çalışmalarda mevcuttur. Ergenlerin daha çok eğitim, meslek, aile ve arkadaşlarla ilgili hedeflerini belirttikleri çalışmalarda, bu hedeflerin ergenlerin gelişim görevlerinin bir yansıması olduğu düşünülmektedir (Salmela-Aro and Nurmi 1997).

İçinde bulunduğu gelişim döneminde bireyden beklenen toplumsal görevler, onun geleceğe yönelik hedeflerinin oluşmasına yardımcı olur. Lise yılları ergenlerin meslekle ilgili karar vermeleri açısından önemli bir süreç olarak değerlendirilebilir. Bu süreçte gençlerin, meslek olarak seçecekleri alanları belirleyip, meslekleri hakkında karar vermeleri gerekmektedir. Seçilen meslek, bireyin yalnızca nasıl bir işte çalışmak istediği ile ilgili olmayıp bunun yanında nasıl bir hayat standardı içinde yaşamak istediğini de etkileyen bir karardır (Çoban,2005). Gideceği üniversiteyi, okuyacağı bölümü yapacağı mesleğe göre belirler ve iyi bir üniversitede, iyi bir bölümde okuyabilmek için gireceği üniversite sınavına yönelik yoğun bir sınav kaygısı yaşar. Kulaksızoğlu'nun (1985)'te İstanbul'da 150 lise son sınıf öğrencisiyle yaptığı araştırmaya göre gençler, gelecekte seçecekleri meslek ve girecekleri yüksek okullara yönelik kaygılar yaşamaktadırlar. Haran (2004) bu dönemin zorlayıcı deneyimlerinin meslek seçimi, değerler sisteminin ve yaşam felsefesinin oluşturulması ve yakın ilişkiler kurma konusunda yaşandığını belirtmektedir. Lise öğrenimine devam eden öğrenciler, ilgi, yetenek, istek, mesleki değerleri, gereksinimleri ve başka etmenlerin de etkisiyle ileride yapacakları meslek alanını, bu alan ile ilgili seçimlik dersleri seçmek ve gelecekteki mesleklerinin ne olacağına karar vermek zorundadırlar. Seçilen alan dışında farklı yüksek öğretim programlarına girmek neredeyse imkânsız olduğundan öğrencilerin mesleki tercihlerini lise I. sınıfta, belirlemeleri gerekmektedir (Çakır, 2004). Meslek seçiminin yanında ergenler, toplumun kendilerine yüklediği erkek veya kadın rolünü benimser ve bu role uygun davranışlar sergiler. Karşı cinsle ilişkiler geliştirip evlilik ve aile yaşamına kendini hazırlar.

Ergenler, gelecek için hazırlık yapmanın önemini vurgulayan aileleri, öğretmenleri ve akranları tarafından belirlenmiş çok sayıda görev ve beklentiyle karşılaşmaktadırlar. Kariyer, yaşam stili, gelecekte kuracakları aile ile ilgili planları, onların gelecekteki fırsatlarını ya artırmakta ya da kısıtlamaktadır (Peterson, Crouter ve

Wilson 1988; Akt. Nurmi, Poole ve Seginer 1995). Ergenler geleceğe yönelik amaçlarını belirlerken, çevrelerinde var olan fırsatları araştırarak, karar verme becerilerini geliştirirler ve sosyal çevreleri içinde kendi gelişimlerini yönlendirmektedirler (Bosma 1985; Marcia 1980; Akt. Nurmi, Poole ve Seginer 1995). İnsan yaşamının önemli bir süreci olan ergenlik döneminde, gençlerin geleceğine yönelik beklentilerinin ve bu beklentilerin gerçekleşmesindeki kontrollerinin belirlenmesinin, sağlıklı nesillerin yetiştirilmesi için önemli bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu doğrultuda, bu çalışmada niversite sınavına girecek olan lise son sınıf ğrencilerinin gelecek zaman perspektiflerinin ve buna ilişkin kontrollerinin belirlenmesi çalışmanın amacını oluşturmaktadır.

2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ (RESEARCH SIGNIFICANCE)

Bu araştırmada lise son sınıftaki ergenlerin gelecek zaman perspektifleri ve buna yönelik kontrollerinin incelenmesi amaçlanmaktadır. Yapılan araştırmada řu sorulara yanıt aranacaktır:

- Lise son sınıf ğrencilerinin gelecek zaman perspektifleri ve buna ilişkin kontrolleri nasıldır?
- Lise son sınıf ğrencilerinin gelecek zaman perspektifleri ve buna ilişkin kontrolleri arasında cinsiyet açısından anlamlı bir fark var mıdır?

Bu araştırma, Bursa ili Yıldırım ve Osmangazi merkez ilçelerindeki genel liselerde öğrenim gören lise son sınıf ğrencilerinin gelecek zaman perspektiflerini ve buna ilişkin kontrollerini belirlemek amacıyla "İlişkisel Tarama Modeli" ne uygun olarak hazırlanmıştır.

3. ANALİTİK ÇALIŞMA (ANALYTICAL STUDY)

Bu alışmada Bursa ili Yıldırım ve Osmangazi merkez ilçelerinde random yoluyla seçilen genel liselerde öğrenim gören lise son sınıf ğrencilerine Nurmi(1991) tarafından geliştirilen "Gelecek Zaman Perspektifi Anketi" uygulanmıştır. Toplam 150 öğrenciye uygulanan anketin uygulanmasında, öğrencilerin gelecekle ilgili kaygı ve umutlarının ne olduğu ve bunların gerçekleşmesinin ne lde kendi kontrollerinde olduğunu düşündüklerini saptamak amaçlanmıştır. Verilerin analizi için SPSS paket programı kullanılarak, frekans ve yüzdeleri düzenlenerek tablolaştırılmış ve elde edilen verilerin beklenen verilerden farkının anlamlılığı "Kay Kare Testi" ile incelenmiştir.

Deneklerden nce "Lütfen geleceğe yönelik umutlarınızı aşağıda gördüğünüz boşluğa yazar mısınız?" şeklindeki açık uçlu soru sorulmuş ve umutlarını yazmaları istenmiştir. Daha sonra "Bu umutların gerçekleşmesi ne lde size bağlıdır?" sorusuna bağlı olarak aşağıdaki maddelerden birinin numarasını, her bir umudun karşısına uygun olacak şekilde tercih etmeleri söylenmiştir. Bu maddeler, çalışmanın sonraki bölümlerinde kullanılacak kısaltmalarıyla birlikte aşağıda belirtilmiştir:

- Tamamen benim dışımdaki şeylere bağlıdır (TBDB).
- Çoğunlukla benim dışımdaki şeylere bağlıdır(BDB).
- Çoğunlukla bana bağlıdır (BB).
- Tamamen bana bağlıdır(TBB).

Böylece umutlarının gerçekleşmesinin ne lde kendi kontrollerinde gördüklerinin belirlenebileceği dşnlmştir. Aynı soru geleceğe yönelik kaygılarını belirlemek amacıyla "Lütfen geleceğe yönelik kaygılarınızı aşağıda gördüğünüz boşluğa yazar mısınız?" şeklindeki açık uçlu soru sorulmuş ve kaygılarını yazmaları istenmiştir. Daha sonra "Bu kaygıların gerçekleşmesi ne lde size

bağlıdır?" sorusu ve bu soruya bağlı olarak yukarıdaki 4 maddeyle yine kaygıların gerçekleşmesindeki kontrolleri belirlenmesi amaçlanmıştır.

Anket toplam 150 öğrenciye uygulanmıştır. Bu öğrenciler, Bursa ili merkez ilçelerinden Yıldırım ve Osmangazi'deki liselerden random yoluyla seçilen liselerdeki öğrencilere uygulanmıştır. Tablo 1'de çalışmaya katılan öğrencilerin okullarına ve cinsiyetlerine göre toplam sayıları ve yüzdeleri verilmektedir.

Tablo 1. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre frekans ve yüzde oranları

(Table 1. The frequencies and percentages of students according to gender)

Cinsiyet	f	%
Kız	52	34,6
Erkek	98	65,4
Toplam	150	100

Deneklerin yazdıkları umut ve kaygılar, 2 farklı madde altında değerlendirilmiş ve bu iki maddeye bağlı olarak 1'den 17'ye kadar kategoriler halinde incelenmiştir. Bu kategoriler deneklerin verdikleri cevaplar ve Nurmi' nin (1992) daha önceki çalışmalarından elde ettiği kategorilerden faydalanılarak belirlenmiştir. Her kategorinin içeriğiyle ilgili örnekler parantez içinde verilmiştir. Bunlar; eğitim (Üniversiteyi kazanmak istiyorum), meslek, (Öğretmen/mühendis vs olmak istiyorum), aile (Ailemden kopmak istemiyorum, Ailemin hastalanmasından korkuyorum), evlilik (Mutlu bir evlilik yapmak istiyorum), kendisiyle ilgili (Mutlu bir yaşam sürmek istiyorum, Arkadaşlarımdan ayrılmak istemiyorum/Kız arkadaşımın beni terk etmesinden korkuyorum, Sakat kalmaktan korkuyorum, Müzikle daha çok ilgilenmek istiyorum), ülkeyle ilgili (Ülkemin başka devletlerin himayesine girmesinden korkuyorum), ölüm (Ölümden korkuyorum) dır.

Deneklerin verdikleri cevaplar iki anketör tarafından ayrı ayrı değerlendirilmiş ve sınıflandırılmıştır. İçerik analizinin geçerliliği, iki anketörün umutlar için %94, korkular içinse %96 oranındaki görüş birliğinin belirlenmesiyle sağlanmıştır. Deneklerin umut/kaygı için belirttikleri ilk üç kategoriye yönelik ifadeler tablolarda ayrı ayrı gösterilmiştir.

4. BULGULAR VE TARTIŞMA (FINDING AND DISCUSSIONS)

Çalışmanın bu bölümünde deneklerin umutları, kaygıları ve buna bağlı kontrolleri önce genel olarak aşağıdaki tabloda verilmiş daha sonra her bir umut ve kaygı ayrı ayrı değerlendirilip, bu umut ve kaygılara ilişkin kontrolleri de her bir umut ve kaygının altında belirtilmiştir. Bazı umut ve kaygılarda öğrencilerin belirttikleri kategoriler çeşitlilik gösterdiğinden, tablolardaki kategoriler farklılaşmıştır.

Tablo 2. Öğrencilerin umutlarının cinsiyete göre frekans ve yüzde dağılımı
Table 2. The frequencies and percentages of students' hopes according to gender)

Umutlar	Kız		Erkek		Toplam		X ²	sd	p
	f	%	f	%	f	%			
Eğitim	24	46,2	45	45,9	69	46	3,93	4	.415
Meslek	21	40,4	42	42,9	63	42			
Evlilik	5	9,6	3	3,1	8	5,3			
Diğer	2	3,8	8	8,12	10	6,7			
Toplam	52	100	98	100	150	100			

Tablo 2'de öğrencilerin umutlarının cinsiyete göre frekans ve yüzde dağılımları verilmiştir. Öğrencilerin %46'sı öncelikle eğitim, %42'si meslek, %5,3'ü evlilik ile ilgili umutlara yer vermişlerdir. Cinsiyete göre incelediğimizde; kız öğrencilerin geleceğe yönelik umutlarının dağılımı sırasıyla eğitim (%46,2), meslek (%40,4), evlilik (%9,6) ile ilgili umutlardır. Erkek öğrencilerin geleceğe yönelik umutlarının dağılımı sırasıyla eğitim (%45,9), meslek (%42,9), kendisiyle ilgili umutlardır. Öğrencilerin cinsiyete göre umutları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır [$X^2_{(4)}=3.93$, $p>.05$]. İçinde buldukları gelişim dönemi ve yakında girecekleri üniversite sınavı nedeniyle öğrencilerin öncelikle eğitime ve buna bağlı olarak ta mesleğe ilişkin yanıtlar vermeleri ve bu konuda cinsiyet farkının olmaması beklenen bir sonuç olarak değerlendirilmektedir.

Tablo 3. Öğrencilerin "Eğitim"le ilgili umutlarının gerçekleşmesine yönelik kontrollerinin cinsiyete göre frekans ve yüzde dağılımı

(Table 3. The frequencies and the percentages of hopes of students' controls about education according to gender)

Eğitim İçin Kontrol	Kız		Erkek		Toplam		X ²	sd	p
	f	%	f	%	f	%			
TBDB	0	0	1	2,2	1	1,4	3.53	3	.316
ÇBDB	1	4,2	0	0	1	1,4			
ÇBB	12	50	17	37,8	29	42			
TBB	11	45,8	27	60	38	55,1			
Toplam	24	100	45	100	69	100			

Tablo 3'e baktığımızda öğrencilerin %55,1'inin "eğitim"e yönelik umutlarının gerçekleşmesinin tamamen kendilerine bağlı olduğunu, %42'sinin çoğunlukla kendilerine bağlı olduğunu belirttiklerini görülür. Kız öğrencilerin %50'si eğitimle ilgili umutlarının gerçekleşmesinin çoğunlukla kendilerine bağlı olduğunu, %45,8'i de tamamen kendilerine bağlı olduğunu, erkek öğrencilerin %60'ı eğitimle ilgili umutlarının gerçekleşmesinin tamamen kendilerine bağlı olduğunu, %37,8'i de çoğunlukla kendilerine bağlı olduğunu belirtmişlerdir. Eğitime ilgili umutlarının gerçekleşmesine yönelik kontrol ifadelerine bakıldığında cinsiyet açısından anlamlı bir fark bulunmamıştır [$\chi^2_{(3)}=3.53$, $p>.05$]. Üniversite sınavında başarılı olmak çalışmayla gerçekleşebileceğinden, öğrencilerin eğitime ilişkin umutlarının gerçekleşmesinin kendilerine bağlı olduğunu düşündükleri sonucuna varılabilir.

Tablo 4. Öğrencilerin "meslek"le ilgili umutlarının gerçekleşmesine yönelik kontrollerinin cinsiyete göre frekans ve yüzde dağılımı
(Table 4. The frequencies and the percentages of hopes of students' controls about occupation according to gender)

Meslek İçin Kontrol	Kız		Erkek		Toplam		X ²	sd	p
	f	%	f	%	f	%			
TBDB	0	0	2	4,9	2	3,2	1.27	2	.529
ÇBDB	0	0	0	0	0	0			
ÇBB	10	47,6	21	51,2	31	50			
TBB	11	52,4	18	43,9	29	46,8			
Toplam	21	100	41	100	62	100			

Öğrencilerin %50'si "meslek"le ilgili umutlarının gerçekleşmesinin çoğunlukla kendilerine bağlı olduğunu, %46,8'i tamamen kendilerine bağlı olduğunu belirtmişlerdir. Kız öğrencilerin %52,4'ü "meslek"le ilgili umutlarının gerçekleşmesinin tamamen kendilerine bağlı olduğunu, %47,6'ı çoğunlukla kendilerine bağlı olduğunu düşünmektedirler. Erkek öğrencilerin %51,2'si "meslek"le ilgili umutlarının gerçekleşmesinin çoğunlukla kendilerine bağlı, %43,9'u da "meslek"le ilgili umutlarının gerçekleşmesinin tamamen kendilerine bağlı olduğunu belirtmektedirler. Mesleğe yönelik kontrol ifadelerine bakıldığında cinsiyet açısından anlamlı bir fark bulunmamıştır [$\chi^2_{(2)}=1.27, p>.05$]. Meslek edinme, alınan eğitimle ilgilidir. Eğitime ilişkin umutların gerçekleşmesini kendilerine bağlı olduğunu belirten öğrencilerin bu doğrultuda meslek içinde aynı yanıtı vermeleri beklenen bir sonuçtur.

Tablo 5. Öğrencilerin "evlilik"le ilgili umutlarının gerçekleşmesine yönelik kontrollerinin cinsiyete göre frekans ve yüzde dağılımı
(Table 5. The frequencies and the percentages of hopes of students' controls about marriage according to gender)

Evlilik İçin Kontrol	Kız		Erkek		Toplam		X ²	sd	p
	f	%	f	%	f	%			
TBDB	0	0	1	50	1	14,3	2.91	1	.088
ÇBDB	0	0	0	0	0	0			
ÇBB	5	100	1	50	6	85,7			
TBB	0	0	0	0	0	0			
Toplam	5	100	2	100	7	100			

Öğrencilerin %85,7'si evlilikle ilgili umutlarının gerçekleşmesine yönelik kontrollerini "çoğunlukla bana bağlı", %14,3'ü de "tamamen benim dışındakilere bağlı" olarak belirtmişlerdir. Kız öğrencilerin tamamı evlilikle ilgili umutlarının gerçekleşmesinin çoğunlukla kendilerine bağlı olduğunu düşünmektedirler. Erkeklerin evlilikle ilgili umutlarının gerçekleşmesini "tamamen benim dışındakilere bağlı" (%50) ve "çoğunlukla bana bağlı" (%50) şeklinde ifade ettikleri görülmektedir. Evliliğe yönelik kontrol ifadeleri cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$\chi^2_{(1)}=2.91, p>.05$].

Tablo 6. Öğrencilerin kaygılarının cinsiyete göre frekans ve yüzde dağılımı
(Table 6. The frequencies and the percentages of fears of students according to gender)

Kaygılar	Kız		Erkek		Toplam		X ²	sd	p
	f	%	f	%	f	%			
Eğitim	27	58,7	29	37,2	56	45,2	12.25	6	.057
Kendiyle ilgili	5	10,9	18	23,1	23	18,5			
Meslek	2	4,3	15	19,2	17	13,7			
Başkalarının sağlığı	5	10,9	7	9	12	9,7			
Evlilik	3	6,5	3	3,8	6	4,8			
Ülkeyle ilgili	1	2,2	4	5,1	5	4			
Ölüm	3	6,5	2	2,6	5	4			
Toplam	46	100	78	100	124	100			

Tablo 6'da da görüldüğü gibi öğrencilerin kaygıları için belirttikleri kategoriler, umutları için belirttikleri kategorilerden daha çeşitlidir. Öğrencilerin kaygıları sırasıyla eğitim (%45,2), kendiyle ilgili (%18,5), meslek (%13,7), başkalarının sağlığı (%9,7), evlilik (%4,8), ülkeyle ilgili (%4) ve ölümdür (%4). Kızların öncelikli kaygısının eğitim (%58,7), eğitimi sırasıyla kendiyle ilgili ve başkalarının sağlığı (%10,9), evlilik ve ölüm (%6,5), meslek (%4,3) ve ülkeyle ilgili (%2,2) kaygıların takip ettiği görülür. Erkek öğrencilerde de öncelikli kaygının eğitim (%37,2) olduğu, eğitimi sırasıyla kendileriyle ilgili (%23,1), meslek (%13,7), başkalarının sağlığı (%9,7), evlilik (%4,8), ölüm (%4) ve ülkeyle ilgili (%2,2) kaygıların takip ettiği görülür. Cinsiyete göre öğrencilerin kaygıları değişse de arada anlamlı bir farklılık görülmemiştir. [$\chi^2_{(6)}=12.25$, $p>.05$]. Öğrencilerin dönem sonunda girecekleri üniversite sınavından dolayı öncelikli kaygılarının eğitime ilişkin olması beklenen bir sonuçtur.

Tablo 7. Öğrencilerin "eğitim"le ilgili kaygılarının gerçekleşmesine yönelik kontrollerinin cinsiyete göre frekans ve yüzde dağılımı
(Table 7. The frequencies and the percentages of fears of students' controls about education according to gender)

Eğitim için Kontrol	Kız		Erkek		Toplam		X ²	sd	p
	f	%	f	%	f	%			
TBDB	5	19,2	3	10,3	8	14,5	3.60	3	.308
ÇBDB	2	7,7	1	3,4	3	5,5			
ÇBB	14	53,8	13	44,8	27	49,1			
TBB	5	19,2	12	41,4	17	30,9			
Toplam	26	100	29	100	55	100			

Öğrencilerin %49,1'i eğitime yönelik kaygılarının gerçekleşmesinin çoğunlukla kendilerine bağlı olduğunu belirtirken, %30,9'u tamamen kendilerine bağlı olduğunu, %14,5'i tamamen kendileri dışında olduğunu ve %5,5'i ise çoğunlukla kendileri dışında olduğunu belirtmişlerdir. Cinsiyete göre incelediğimizde kız öğrencilerin %53,8'i eğitimle ilgili kaygılarının gerçekleşmesinin çoğunlukla kendilerine bağlı olduğunu belirtmişlerdir. "tamamen bana bağlı" ve

"tamamen benim dışındakilere bağlı" diyen kız öğrencilerin oranı %19,2 olmak üzere eşittir. Eğitimle ilgili kaygılarının gerçekleşmesine yönelik kontrollerini belirten kız öğrencilerin %7,7'si ise bu kaygının gerçekleşmesinin çoğunlukla kendileri dışındakilere bağlı olduğunu ifade etmişlerdir. Erkek öğrencilerin %44,8'i eğitime yönelik kaygılarının gerçekleşmesini "çoğunlukla bana bağlı", %41,4'ü "tamamen bana bağlı", %10,3'ü "tamamen benim dışındakilere bağlı" ve %3,4'ü de "çoğunlukla benim dışındakilere bağlı" ifadeleriyle belirtmişlerdir. Öğrencilerin cinsiyete göre eğitimle ilgili kontrol ifadeleri arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır [$\chi^2_{(3)}=3.60$, $p>.05$]. Daha öncede belirtildiği gibi üniversite sınavını kazanmak öğrencilerin nitelikli çalışmalarıyla ilgilidir. Bu nedenle öğrencilerin eğitime ilişkin kaygılarının gerçekleşmesinin kendilerine bağlı olduğunu düşünceleri beklenen bir sonuç olarak değerlendirilmektedir.

Tablo 8. Öğrencilerin "meslek"le ilgili kaygılarının gerçekleşmesine yönelik kontrollerinin cinsiyete göre frekans ve yüzde dağılımı
(Table 8. The frequencies and the percentages of fears of students' controls about occupation according to gender)

Meslek için Kontrol	Kız		Erkek		Toplam		X^2	sd	p
	f	%	f	%	f	%			
TBDB			4	26,7	4	23,5	2.55	3	.466
ÇBDB			5	33,3	5	29,4			
ÇBB	1	50	3	20	4	23,5			
TBB	1	50	3	20	4	23,5			
Toplam	2	100	15	100	17	100			

Tablo 8'de bu kategoriye yanıt veren öğrencilerin meslekle ilgili kaygılarının gerçekleşmesine yönelik kontrol ifadelerinin dağılımı görülmektedir. Öğrencilerin %29,4'ü meslekle ilgili kaygılarının gerçekleşmesini "çoğunlukla benim dışındakilere bağlıdır" olarak ifade etmiştir. Erkek öğrencilerin %33'ü, meslekle ilgili kaygılarının gerçekleşmesinin; çoğunlukla kendi dışındakilere bağlı olduğunu kız öğrencilerin %50'si tamamen kendilerine bağlı olduğunu düşünmektedirler. Öğrencilerin mesleğe yönelik kontrol ifadelerinde cinsiyete göre anlamlı bir fark bulunmamıştır [$\chi^2_{(3)}=2.55$, $p>.05$].

Tablo 9. Öğrencilerin "kendisiyle ilgili" kaygılarının gerçekleşmesine yönelik kontrollerinin cinsiyete göre frekans ve yüzde dağılımı
(Table 9. The frequencies and the percentages of fears of students' controls about self according to gender)

Kendisiyle ilgili için Kontrol	Kız		Erkek		Toplam		X^2	sd	p
	f	%	f	%	f	%			
TBDB	1	20	2	11,1	3	13	0.46	3	.926
ÇBDB	1	20	5	27,8	6	26,1			
ÇBB	1	20	5	27,8	6	26,1			
TBB	2	40	6	33,3	8	34,8			
Toplam	5	100	18	100	23	100			

Bu maddeye yanıt veren öğrencilerin %34,8'i kendileriyle ilgili kaygılarının gerçekleşmesinin tamamen kendilerine bağlı olduğunu düşünmektedirler. Erkek öğrencilerin %33,3'ü, kız öğrencilerin %40'ı kendileriyle ilgili kaygıların gerçekleşmesinin tamamen kendilerine

bağlı olduğunu belirtmektedirler. Öğrencilerin kendilerine ilişkin kaygılarının kontrol ifadelerine bakıldığında cinsiyet açısından anlamlı bir fark bulunmadığı görülmüştür [$\chi^2_{(3)}=0.46$, $p>.05$]. Öğrenciler, kendilerine ilişkin kaygı ifadelerinde daha çok çevre ve arkadaşlarına yönelik kaygılar belirtmişlerdir. Bu nedenle bu kaygılarının gerçekleşmesindeki kontrolün tamamen kendilerinde olduğunu belirtmeleri beklenen bir sonuç olarak değerlendirilmektedir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER (CONCLUSION AND SUGGESTIONS)

Araştırmadan elde edilen veriler göz önünde bulundurularak aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

- Bu araştırmaya 52 kız, 98 erkek olmak üzere toplam 150 öğrenci katılmıştır.
- Kız öğrencilerin ve erkek öğrencilerin öncelikli umutlarının eğitim, ikinci sıradaki umutlarının meslekle ilgili olduğu görülür. Bundan sonra kız öğrencilerin umutlarında sırasıyla evlilik ve kendileriyle ilgili umutlar yer alırken; erkek öğrencilerde kendileriyle ilgili, evlilik ve ülkeyle ilgili umutlar yer aldığı ve öğrencilerin umutlarının cinsiyete göre anlamlı bir şekilde farklılık göstermediği bulunmuştur.
- Erkek öğrencilerin çoğunluğu eğitimle ilgili umutlarının gerçekleşmesini "tamamen bana bağlı" olarak belirtirken, kız öğrencilerin yarısı ise "çoğunlukla bana bağlı" olarak ifade etmişlerdir. Eğitim ilgili umutlarının gerçekleşmesine yönelik kontrol ifadelerine bakıldığında kız öğrenciler ve erkek öğrenciler arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Mesleğe yönelik umutlarının gerçekleşmesini, erkek öğrenciler "çoğunlukla bana bağlı", kız öğrenciler "tamamen bana bağlı" ifadeleriyle belirtmişlerdir. Mesleğe yönelik kontrol ifadelerine bakıldığında kız öğrenciler ve erkek öğrenciler arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Evlilikle ilgili umutlarının gerçekleşmesine yönelik kontrollerini belirten kız öğrencilerin tamamı kontrolün çoğunlukla kendilerine bağlı olduğunu belirtirken, bu kategoriye yanıtlayan erkek öğrencilerin yarısı kontrolün tamamen kendi dışındakilere diğer yarısı ise çoğunlukla kendisine bağlı olduğunu belirtmiştir. Evliliğe yönelik kontrol ifadelerine bakıldığında kız öğrenciler ve erkek öğrenciler arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır

- Öğrencilerin kaygılarına bakıldığında, hem erkek hem kız öğrencilerin öncelikli kaygılarının eğitim olduğu, bundan sonra erkek öğrencilerin kaygılarının; sırasıyla "kendisiyle ilgili", "meslek", "başkalarının sağlığı", "evlilik", "ülkeyle ilgili", "ölüm", kız öğrencilerin kaygılarının ise sırasıyla "kendisiyle ilgili", "başkalarının sağlığı", "evlilik", "ölüm", "meslek" ve "ülkeyle ilgili" kaygılar olduğu görülmektedir. Öğrencilerin kaygılarında cinsiyet açısından anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmüştür.
- Erkek öğrencilerin ve kız öğrencilerin çoğunluğu eğitime yönelik kaygılarının gerçekleşmesini "çoğunlukla bana bağlı" olarak ifade etmişlerdir. Öğrencilerin cinsiyete göre eğitimle ilgili kontrol ifadeleri arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Mesleğe yönelik kontrollerini belirten öğrencilerin çoğunluğu bu kaygılarının gerçekleşmesini çoğunlukla kendi dışındakilere bağlı olduğunu belirtmektedirler. Erkek öğrencilerin %33,3'ü bu kaygının gerçekleşmesini çoğunlukla kendi dışındakilere bağlamakta kız öğrencilerin yarısı çoğunlukla kendilerine bağlı diğer yarısı ise tamamen kendilerine bağlı olarak görmektedirler. Öğrencilerin mesleğe

yönelik kontrol ifadelerinde cinsiyete göre anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Kendilerine yönelik kaygıların gerçekleşmesini kız ve erkek öğrencilerin çoğunluğu tamamen kendilerine bağlı olduğunu belirttikleri görülür. Öğrencilerin kendilerine ilişkin kaygılarının kontrol ifadelerine bakıldığında cinsiyet açısından anlamlı bir fark bulunmadığı görülmüştür.

Başkalarının sağlığına ilişkin kontrollerini öğrencilerin "tamamen benim dışımdakilere bağlı" olarak ifade ettikleri, cinsiyete göre bakıldığında kız ve erkek öğrencilerin "tamamen benim dışımdakilere bağlı" ifadesini kullandıkları görülür. Öğrencilerin başkalarının sağlığı için belirttikleri kontrol ifadelerinde cinsiyete göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Evliliğe yönelik kaygılarının gerçekleşmesindeki kontrolün çoğunlukla kendilerine bağlı olduğunu belirtmektedirler. Kız öğrencilerin tamamı, erkek öğrencilerin ise çoğunluğu, evliliğe yönelik kaygılarının gerçekleşmesini çoğunlukla kendilerine bağlı görmektedirler. Evliliğe ilişkin kontrol ifadelerinde cinsiyete göre anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

Ülkeye ilişkin kaygıların gerçekleşmesine yönelik kontrollerini belirten kız öğrencilerin tamamı, erkek öğrencilerin çoğunluğu kontrolün tamamen kendileri dışımdakilere bağlı olduğunu belirtmektedirler. Ülkeye ilişkin kontrol ifadelerine bakıldığında cinsiyete göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Ölüme ilişkin kaygılarının gerçekleşmesindeki kontrollerini erkek öğrencilerin tamamı "tamamen benim dışımdakilere bağlı" olarak belirtirken, kız öğrencilerin çoğunluğu "çoğunlukla bana bağlı" olarak ifade etmişlerdir. Öğrencilerin ölüme ilişkin kontrol ifadelerinde cinsiyete göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Yapılan bu çalışmada, lise son sınıf öğrencilerinin öncelikli umut ve kaygılarının eğitime yönelik olduğu ve bunu gerçekleşmesindeki kontrolü kendilerine bağlı olduğunu belirttikleri ve cinsiyete göre umut, kaygı ya da kontrol ifadelerinde cinsiyete bağlı anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Günümüzde üniversite eğitimi, hem kız öğrenciler hem de erkek öğrenciler için önem arz etmektedir. Öğrencilerin eğitime ilişkin yanıtlar vermelerinin, onların üniversite sınavına girecek olmalarından kaynaklandığı düşünülmektedir. Bu nedenle de kız ve erkek öğrenciler arasında da araştırmanın amacına yönelik bir farklılık bulunmamıştır.

Bu çalışmada, öğrencilerin eğitime ve mesleğe yönelik umut ve kaygıları olduğu tespit edilmiştir. Bu öğrencilerin umutlarını gerçekleştirebilmelerine, kaygılarını ise en aza indirebilmelerine yardımcı olmak için okullarda rehberlik hizmetleri daha sistemli ve nitelikli hale getirilebilir.

Öğrencilerin bu yöndeki kaygılarını azaltmak için okul ve aile işbirliğinin de önemli olduğu, okul rehberlik hizmetleri tarafından öğretmenlere, ailelere verilecek bilgilendirme amaçlı seminerlerle öğrenciye daha verimli ve sağlıklı bir öğrenme ortamı sağlanabileceği düşünülmektedir.

Okullarda, lise son sınıf öğrencilerinin katılımını sağlayacak çeşitli sportif faaliyetler, kültürel etkinlikler, toplantı vb organizasyonlarla öğrencilerin kaygılarının azaltılabileceği düşünülmektedir.

KAYNAKLAR (REFERENCES)

- Barnett, D. and McCabe, K., (2000). First Comes Work, Then Comes Marriage: Future Time Orientation Among African American Young Adolescents, *Family Relations*, Vol: 49, Issue:1, pp:63-70.
- Çakar, M. ve Kulaksızoğlu, A., (1997). Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Mesleki Olgunluk Düzeyleri İle Denetim Odağı Düzeylerinin Karşılaştırılması. M.Ü Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, Sayı: 9, ss:113-131.
- akır, M.A., (2004). Mesleki karar Envanterinin Geliştirilmesi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, cilt: 37, sayı: 2, ss:1-14.
- oban, A.E., (2005). Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Mesleki Olgunluk Düzeylerinin Yordayıcı Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt:10 Sayı, 6.
- Haran, S., (2004). Ergenlerde Gelişimsel Kriz Üzerine Bir Klinik Örnek. *Kriz Dergisi*, cilt: 12, sayı:1, Ankara Üniversitesi Psikiyatrik Kriz Uygulama ve Araştırma Merkezi, Ankara.
- Lens, W. and Husman, J., (1999). The Role of the Future in Student Motivation. *Educational Psychologist*, Vol:34, Issue:2, pp:113-125.
- Nurmi, J.-E., (1991). How do Adolescents See Their Future? A review of the Development of Future Orientation and Planning. *Developmental Review*, Vol:11, Issue:1, pp:1-59
- Nurmi, J.-E., (1992). Age Differences in Adult Life Goals, Concerns, and Their Temporal Extension: Life Course Approach to Future-oriented Motivation. *International Journal of Behavioral Development*, Vol:15, Issue:4, pp:471-488.
- Nurmi, J.-E., (1993). Adolescent development in an age graded context: The role of personal beliefs, goals and strategies in tackling of developmental tasks and standards. *International Journal of Behavioral Development*, 16, 169-189.
- Nurmi, J.-E., (1992). Tracks and Transitions- A Comparison of Adolescent Future-oriented Goals, Explorations, and Commitments in Australia, Israel, and Finland. *International Journal of Psychology*, Vol:30, Issue:3, pp:355-375.
- Page-Adams, D. and Shobe, M. Assets. (2001). Future Orientation and Well: Exploring and Extending Sherraden's Framework. *Journal of Sociology and Social Welfare*, Vol:28, Issue:3, pp:109-127.
- Salmela-Aro, K., and Nurmi, J.-E., (1997). Transition to University: A Longitudinal Study Goal Contents, Well-being, and Life Context During. *International Journal of Behavioral Development*, Vol:20, Issue:3, pp: 471-491.
- Schlesinger, R., Poole, M.-E. ve Seginer, R., (1995). Adolescents' Future Orientation in Time and Place: The Case of the Israeli Kibutz. *International Journal of Behavioral Development*, Vol:30, Issue:3, pp:151-167.